

૧ પહેલી પાટી મુજબ
જે સંસ્કૃત સ્વરો રેકર્ડ થયેલા રીવિઝન કમિટીએ
...તેવાર કહેલી...

પહેલી ચોપડીના અર્થ.

જેની અંદર અર્થ; કવિનાની સમજૂતી; પાઠના
સાર; પાઠ્યાર અધરા શબ્દો તથા જોડાકાર;
ફિત; વગેરે.

રચનાર - મેસર્સ. સી. ડી. શાહ. એન્ડ કો.

રચનાનું હક્કાર - શાહપોર-કુશા.

પ્રસિદ્ધ કરના - C. M. Shah.

પ્રસિદ્ધ રચના હેઠળ શાહપોર સુરત.

આ પુસ્તક માં કલ્પના તથા આપ મુજબ રેકર્ડ કરવાનું છે.

પાપનાર - જોડિંગલ હાથે લખાઈ નાંચકે.

(૧) ૧૫૬૧ કી. અનાવિજ કી. ૧૫૬૧ કી. મેરા બરાન પુરી માનવ-સુરત.

સ - ૧૯૮૧ કી. કિંમત રૂ. ૦.૫૦ ફ. મેને ૧૯૨૫.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક. ૧૨૦૪૩ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પદ્મ ૨૫૫૧૦૧

વિષય મૃદુલ : ૮૩ : ૬૦ : ૨૫

વિદ્યાપીઠ
અમદાવાદ
શાહ એન્ડ કો. કૃત.

પહેલી પડીના અર્થ.

પાઠ ૧.	લીપેયુપે=જાણ મટાડાથી	આંગણામાં=મારણા
દિવાળી=વરસનો હેલ્લો	સાફ કરે.	આગળ
દિવસ; આસો વદ	ધોળે છે=ચોપડે છે;	લુગડાં=કપડાં
અમાસ.	છાંટે છે	ધરણાં=દાગીના; જાણસે
મક્ષર=હરક; દરતક	સળેરી=ધારી	દારખાનુ=આતશખાજી
નસાળ=મજાવાનું ઠેકાણું	ધુધગ=ધુધરાના આકા-	ફાડે છે=સળગાવે છે
રગ્ન-ધુટ્ટી	રનો ઘડનો બનાવેલો	સા=મધા
છોડી=છોડરી	ગાપો પદાર્થ	ગીત-રાગથી ગાવું તે
પાછી વળી=ફરી	સાથીઆ=ચુનાની ફાફ	ધરધર=ધેરધેર
બેગી=સાથે; એકડી	વગેરેના કાટે તા ચિત્રો	ફટાકડાં=ફટાકા
		હરખાય=ખુશી થાય

સમજુતી—દીવાળીના દહાડામાં ઘેરેઘેર દીવા સળગે છે અને ફટાકા ફટાફડ ફૂટે છે, તેથી છેકરાઓ ઘણા ખૂશ થાય છે.

પાઠ ૨.	રવિ=ચુર-; સૂર્ય	શુભેરાત=શુભવારની રાત
વાર=દિવસ	દેવળ=દહેર	પાછો=ફરી; બીજવાર
વિશે=આખત	કડે=પછી	અડવાડીકાં=સાત દિવસ
કચેરી=કોરટ	મુસલમાન=મુસલમાની	
બધે રહે છે=રગ પડે છે	ધર્મ માનનાર	

સમજુતી—પહેલો રવિવાર, બીજો સોમવાર, ત્રીજો મંગળવાર, ચોથો બુધવાર, પાંચમો શુક્રવાર, પછી છઠ્ઠો શુક્રવાર

૨] પહેલાનો “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” અહીં આના.

આવે છે. (૧) સાતમો વાર શનિ છે. તે છેલ્લો વાર જણાય છે; એવી રીતે સાત દહાડાનું એક અઠવાડીક થાય છે. (૨)

પાઠ ૩.

ફરતી=ચારે બાજુએ;
આસપાસ
વાડ=કાંટાનો કે તારનો
બનાવેલો આંતરો
દરવાજો=મોડું બારણું
માંહે=અંદર
ફૂલખાડ=ફૂલ થાય તેવા
છોડ.
વેલ=વેલો; બોંબપર
પથરાતો છોડ
ચોકડું=ચારે બાજુથી
જાડી લીધેલું લાકડાનું
ઘર
વાવટા=નિશાન; ધન્ય
મોગરી=ઘંટ વગાડવાની
લાકડાની હથોડી
મહેતાજી=માતર; ગુરજી
ખેડકા=સજાની જામા
કલાકર્તી શીશી=કલાક

જાણવાનું સાધન
ગામ=ગાંધી થોડા ફળીઆ
અને ઘર હોય તે
નકશો=ગામ કે દેશનો
ચિત્રોનો નમુનો
ચિત્રો=છબીઓ
ટંગેલા=લટકાવેલાં
થોડી=પાટીકું મૂકવાની
ખેડક
કસરત=મહેનત કરી
શરીરને મજબુત
બનાવવું તે
માટી=મટોટી
મગ્નની=સારી
અહીં=આ ઠેકાણે
રોજ=દર મેશ

પાઠ ૪.

નિશાળીઆને બેઠાધ
ધર્મર=પરમેશ્વર
મિત્ર=રોજ

પરોઢીએ=ગુરજ જગતી
પદલાં
તમામ=મધ્યા; સખળા
દો=આપો
માન=આમર
ગુર=મહેતાજી
સમા=જેવા; બરાબર
માન=સમજાણ; અક્ષલ
તજનું=છોડી દેવું; કાઢી
નાખવું
અંગ=શરીર
હળીમળી=સંપીને
સમ=સોબત; દોસ્તી
ચોડી=લખાડી
ચિત=મન
શિક્ષા=શિખામણ
રૂડી=સારી
રીત=ચાલ
પેર=રીત
નીસરી=નીકળી
ખાંસર=સીંધું; રખડવા
વગર

ખીજનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના.

[૩]

સમજૂતી—હંમેશાં સુરજ ઊગતાં પહેલાં ઊઠવું અને પરમેશ્વરનું નામ દેવું; પછી દાતણપાણી કરી લઈ નહાઈને બધા પાઠ તૈયાર કરવા. (૧) માખાપ કહે તેમ કરો, અને વડીલની સાથે વિવેકથી ચાલો; મહેતાને બાપ જેવ. ગણે, તેથી સારું સમજણ મળશે (૨) કઠી જીલું બોલવું નહિ, અને શરીરમાંથી સુસ્તાર્ધ કાઢી નાખવી (મતલબ કે કામ હોંસથી કરવું અને વાર લગાડવી નહિ) બધા સાથે સંપીને ચાલવું, અને સારા સોબત રાખવી (૩)

રોજ નિશાળે જવું અને મન લગાડીને ભણવું; મહેતાજીની શિખામણ માનવી અને સારી ચાલ રાખવી. (૧) ભણતી વખતે મન રમતમાં રાખવું નહિ, એ તમે સારી પેઠે સમજો. નિશાળેથી છુટ્યા પછી સીધા ઘેર જવું મતલબ કે રસ્તામાં રખડવું નહિ (૨)

પાઠ ૫.

ધોતથી=પોતડી; ધોતડી

અંગરખી=ડગલી

બેડીઓ=નાના ખૂટ;

ખાસડી

જરજ=કુમરો શીવનાર

સુરવાલ=સાંકડા પાયચા-

નો લેંધો

ફળીડું=મહોલ્લો

કોઠમ્મખો

ચાધરી=નાનો ચણીઓ

ઝોઢણી=ઝોકરીઓને

દીલે તથા માથે ઝોઢવાનું

ત્રણ ગજનું લુગડું

પાઠ ૬.

ચોકખાઈ=સદાઈ;

સુવડતાર્ધ

ચોકખા=સાફ

મેલા=મંદા; મેલવાળા

બરાબર=સારી રીતે

ડીલ=શરીર

મંદી=ખરાબ; ગોજ

અડાય=ખડકાય

ફોલ્લો=ચુમડું; ચાંદું

ખસ=ગ્રીણી ફોલી;

ખુજળી

ધોવડાવવાં=સાફ કરાવવા

ડાધા=ટપકાં

ચાડો=ધરની પાછળની

ખુલ્લી જગા

મંદવાડ=ગોજવાડ

નાચ=વણી

કવિતા=ગાયન

મુખડુ=મોં

જગનાથ=જગતના

માંદાં=આમરી

દીલ મન

ધણી; પરમેશ્વર

સમજીતી-મારો ઝોટલો સાફ છે, અને મારા ધરનો ચેક પણ સાફ છે, મં રાં હુ ગાં સફ જે ઇને બધા લોક મને ચેકખો કહે છે. (૧) મારું મોં સાફ છે, અને મારા હૃદય પણ ચેકખા છે; મારા ચેકખા (પાપ વગરના) મન નાં પરમેશ્વર બિરાજે છે (૨)

પાઠ ૭.

વરસગાંફ=સાલગીરી;

જન્મ દિવસ

જાન્યોન=પસદ પડ્યાં;

સ્વાદ લાગ્યા

ઝટ=જલદી

બાણો=બેનને છોકરો;

બાણેજ

કઠી=હાથમાં ચણીનો

લોટ, આદુ, મરચાં, હળદર

નાખી ઉકાળેલી તે

હાથ પણ અડાડવો નહિ

=જરાપણ ખાધુ નહિ

બીડાં=પાનમાં ચુનો કાચો

સોપારી વગેરે મુકી

બનાવેલી પટ્ટી

પાઠ ૮.

કાકો=આપનો બાપ

કાકી=કાકાની વડુ

મત્રીજી=બાપનો છે કરો

મામો માનો બાપ;

આપનો સાજો

મામી=મામાની વડુ

બાણેજ=બેનનો છોકરો;

બાણો

ફાઇ=આપની બેન

પુઝો ફાઇનો વર

માસી=માની બેન

માસો-માસીનો વર

પીતરાઇ=કાકાનાં છોકરાં

ગોળાઇ=મામાનાં છોકરાં

મસિઆઇ=માસીનાં

છોકરાં

ફાઇઆત=ફાઇનાં છોકરાં

બેનેવી=બેનનો વર

સાજો=વડુનો બાપ

સાજી=વડુની બેન.

ઝોરમાન=આપ એક ને

મા જુદી જુદી હોય

તે; સાવકાં

સાવકો=ઝોરમાઇ

મા એક અને આપ

જુદા જુદા હોય તે

દૂધભાઈ કહેવાય.

જમાઇ=છોકરીનો વર

વડુનાં માઆપ=છોકરાનાં

નાસુ સસરો

વરનાં માઆપ=છોકરીનાં

નાસુ સસરા

છોકરો કે છોકરીનો

સસરો એક બીજાને

વેવાઈ કહું છે.	આથ બીડે=મે હાથ	તે વાર=તે વખતે
છોકરો કે છોકરીની	પહોળા કરી છાતી	ઉંધાડવા=ઊંધ લાવવા
સાસુ એક બીજાને	સાથ દબાવે	હાલો=ઊંધ આણવાનું
વેવાણું કહું છે.	પંપાળીને=હાથ ફેરવીને	ગીત
પાડ ૯	મુખ=મોઢું	પેટ ભરીને=ધરાઈને
મા સંખંધી કવિતા	દુખડાં=દુઃખો	માડી=મા
સવે=અધાં	મીઠા=સારા	નવ=નહિ
જોઈ=દેખી	કલોલ=મળ; અનદના	સૌથી=અધાં કરતાં
હરખાઉ=ખુશ થાઉં	શખ્દો	હેત=વહાલ; પ્યાર
ચાપે=દબાવે	ખાતું=ખાવાનું	અપાર=અણુજ
સાથ=સાથે	મારી જાત=મારું શરીર	આભાર=પાડ; ઉપકાર
બોકી=અચ્ચી; ચુંગન	લગાર=જરા	

સંમજીતી-માને જોઈને બહુ ખુશ થાઉં છું. અને હોડતો હોડતો તેની સામે જાઉં છું; મા મને લઈને છાતી સાથે દબાવે છે. અચ્ચી કરીને બે હાથ પહોળા કરીને દબાવે છે. (૧) બોળામાં લઈને મને ધરાવે છે, અને શરીરપર હાથ ફેરવીને ખુશ થાય છે. માડું મોઢું જોઈને (મને જોઈને) હરખાય છે, અને પાતાનાં અધાં દુઃખો ભૂલી જાય છે. (૨) પંખી આનંદથી બોલતાં હોય તેના જેવા માગ બોલ મીઠા લાગે, મા મને સાડું સાડું ખાવાનું આપે છે, અને મારા શરીરની સંભાળ રાખે છે. (૩) મને જરા રડતો જાણીને તે વખતે ગભરાતી દાડી આવે છે; જો હું હસું અને રસું તો તું બહુ ખુશ થાય છે અને ઉંધાડવાને માટે તું હાલરડાં ગાય છે. (૪) જો હું માંદો પડું તો તું એસડ પાય છે, અને તું (માડી) પણ પેટ ભરીને ખાતી નથી; અધાં કરતાં તારું

૬] પાંચમીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના.

હેત ધણુંજ છે, માટે હું તારો ધણો પાડ માનું છું. (૫)

પાઠ ૧૦.

મોટાં=મોટી ઉમરના;
વડીલ
પ્રમાણે=રીતે
પૂઠે=પાછળ
આવાજ=આવાજી
વખાણુ=સારું કહેવું તે
માન=આવકાર

પાઠ ૧૧.

ઉમણી=મીઠાઆની
બખ્ખે=મે મે
કયાં=કયે ઠેકાણે
આશીપાલવ=એક જા-
તનું ઝાડ (એનાં પાં-
દ્યાનાં તોરણ બને છે)
વિના=વગર
પૈંઆ=ડાંગરપલાળી શેકી
ખાંડીને બનાવેલા તે
ઘણી=જીવાર, મકાઈ,
વગેરેના દાણાને શેકી
બનાવે તે
વધારેલાં=વધાર દીધેલાં

ખારેકા=ખારેક જેવા
છળ=ઘોઠને શેકી તેમાં
ધી ખાંડ વગેરે નાખી
બનાવેલું તે
દાદી મા=આપની કે
માની મા
રાંદેરી=રાદેર થનાં
શેતરંજ=મકુ સુતરાક
ગિઠાનું
પાધરણુ=ગિઠાનું
હાર=ઓળ
સાક=દુધી, વેગણુ, પાપડ
વગેરે
ચરણી=આદુ, મરચાં,
કાથમીર, મીઠું વગેરે
છુંદીને બનાવેલી તે
ખુખ=ધણું
મળ=રમુજ; મમત

પાઠ ૧૨.

પછાડી=પાછળ
સરત=હાર જીત
થોભો=ક્રોધ રહો

જીવો=જીવો
સહ=વહાણુ ચલાવવા
માટે પવન બરાવવા
સારું બાંધેલું લુગડું
ચાલ=રીત
સુંદર=સારી
હોડી=સહવાળો મોટો
મછવો
રમત=મમત; ખેલ
તપ=તડકો; મરના
પણે=પેલે ઠેકાણે
એકલા=એકા
તરફ=બાજુ
તળાવ=જેની ચારે
બાજુએ જમીન અને
વચમાં પાણી હોય તે
સહેલ=મળ; મોજ; મમત

પાઠ ૧૩.

ખંડ=ઘેરીની કાંચળીતા
કપડાંનો કસખી રેજો.
કાંચળી=ઘેરાનું કપડું
કનામ=સરખાવ

પહેલા ચોરણનો “અુખગણિત શિક્ષક” પોણા બેઆના. [૭

પરીક્ષા=તપાસણી.	પાળ=કોરણ; કોર; કઠો	ધન=દુઃખ; નુકસાન
છાની=મુંગી; ચૂપ	ફેંકાફેંકી=નાખાનાખી	સંભાળી=સાચવી
હો=ચાર	ધડાધડ=વખોધવ	નુકસાન=અગાડ
નજર ફરી=બેઠ	માર્ગા જમએ છીએ=	કઠો=કોઇ વખત
ડાહી=ચાણી; સમજણી	દુઃખી થઈએ છીએ	ખેલતાં=રમતાં
પાઠ ૧૪.	ખરી=સાચી	હાણ=નુકસાન
દેડકાં=પાણીમાં રહેવાર	પ્રાણી=જીવ	ભારી=ધણું
ચોપમાં પ્રાણી		

સમજુતી-રમત ગમત કરતાં, કોઇ વખત પણ કોઇને નુકસાન કરવું નહિ નહારી રીતે રમતાં ધણું નુકસાન થાય છે.

પાઠ ૧૫.	સોળ=ઝપાટાની નીશાની; મધ કર=મીઁચ	
દયા=મહેરબાની; રહેમ	લાકડીના મારથી જે	ગાકીના=મીઁળ
ખીજ્યા=વડયા	લીસોટા પડે છે તે	વાંસો=પીંડ; બરડો
તળે=નીચે	વાદ=ફામ	ચારાફરતી=એક પછી
છુંદાય=ચગદાય; કચડાય	જૂલી=વીસરી	એક
ફાંફાં=ખોટી મહેનત	ગમન=શકિત	દીવાલેન=આંખ બંધ
દોર=ગાય, બેંસ, બળદ	ઉપરાંત=વધારે	કરવી તે
વગેરે ઘાસ ખાનારા પશુ	પાઠ ૧૬.	સમજ્યો=જાણ્યું
કામના=ખપના	એનથેન=રમતનું નામ છે.	સેળબેળ=એકઠા
સંભાળ=મરદાસ	ધુટો=મંધન વગરનો	હોશિયાર=ચાલાક
વખતસર=અચાનક વખતે	દાવ=વારો	પારખી=ઓળખી
સાફ=ચોક્કખી	પહેલાં=અગાઉ	સંતાવા=ધુવાવા
નીરવાનુ=નાખવાનું	જણુ=એકરો	અડશે=અડકશે

૮] બીજા ધોરણનો “સુખગણિત શિક્ષક” એ આના.

બચી જશે=વારો આવ-
શે નહિ

લાભો વખત=વણીવાર
ઓળખ=પારખ

શાખાશ=ધન્ય

બસ=વહું

સાર=આ રમતથી લા-
ગવાની હિદય, ધાર-
ણા શક્તિ વગેરે શક્તિ
કેળવાય છે.

પાઠ ૧૭.

સાચ=સાચું; સાચીવાન

ગમ્પો=પસંદ પડ્યો

દેસાઈ=જાગીરદાર

ગાળ=ખરાખં શબ્દ

જુહું=ખોટું

હેત=માયા; ખ્યાંર

વખાણ્યો=પસંદ કર્યો

દેખે=જુએ

કાપે=કાપ મૂકે

કાપ=ચીરો

ગમરાયો=અકળાયો

સાચાખોલું=ખરે ખોલ-
નાર

પાઠ ૧૮.

વાધ=ફાડી ખાનારું ચટા

પટાવાળું પ્રાણી

મરકરી=મજાક

પરનાય=દીલગીરી થાય

બચ્યાં=બચ્યાં,

સીમ=ખેતર

ગરીબ=પૈસા વગરનો

અમથી=ખોટી; જુડી

ધાળે=દોડી આવજો

આસપાસ=આજુબાજુ

શરમાઈ=લજવાઈ

ખોટું=ખરાખં; માફું

સાચી=ખરી

રોવા=રડવા

છેતયાં=કુળ્યા

વારે=મદદે

વારે ધાયા=મદદે દોડી

આગ્યા

સપડાય=ફસાય

જુડાણું=ખોટારું; જુહું

આખર=છેવટ

જન=માણસ

સમજુતી-જે માણસ બીજા માણસની મજાક કરે છે તે માણસ પહેલાં કે પછી ફસાય છે; ખોટારું જલદી જણાઈ આવે છે, અને આખર તે જુહો માણસ દીલગીર થાય છે.

પાઠ ૧૯.

જુકિત=કળા; યુક્તિ

પોકપોક મૂકા=ખોટે

સાદે ધાંટા પાડી

અહ્યા=કાઢીને નામ દી-

ધા વગર બોલાવવું તે

બચાવે=હિંગારે

આધું=દૂર

એકેકને=દરેકને

કબુલ કરી=માની

પાઠ ૨૦.

ગરીબ=પૈસા વગરનો

અજ=અનાજ

ખિખારી=જેની પાસે

ખાવા પીવાનું ન હોય

તે; બીજા માથનારું

બજન=મરના યુજી

ગાથા તે

ત્રીજા ધોરણનો “સુખગણિત શિક્ષક” અદી આના [૬

પુરાં=પુરતા; બેઠાએ તેટલા	બહુ=સારું; કલ્યાણ પાઠ ૨૧.	ઉપયોગી=અપની; જરૂરી
આંધળો=જેને બે આંખે દેખાય નહિ તે	પરમશ્વરના ગુણનું ગાયન.	હવા=પવન દામ=પૈસો
શીખ=માગી ખાવું તે પરે અપંગ=પરે ખોડ- વાળો; હુસો; લંગડો	ચંદ્ર=ચાંદો વીસર=બહુ પ્રભુ નામ=પરમેશ્વરનું નામ	દીએ છે=આપે છે પાળે=પોષણ કરે દેવા=આપવા
અપંગ=હુસો; લંગડો; આંધળો; બહેરો; ખોડવાળો	અગણિત=ગણાય નહિ એટલા	સરખવી=પેદા કરી સૌ=મધે દામ=ઠેકાણે
દયા=મહેરખાની ભગવાન=પરમેશ્વર	ઉત્તમ=અજવાળું દામ=માટે	પાન=પાંદડાં સેવક=નાસ

સમજાવતી—ભગવાનનું ભજન બૂલીશ નહિ. હું કહી
પણ ભગવાનનું ભજન બૂલીશ નહિ. પરમશ્વરે અજવાળાને
માટે ચંદ્રમા, સુરજ અને ગણાય નહિ એટલા તારા બનાવ્યા
છે. હું કહી પણ [૧] ઘણી જરૂરી જે હવા તે તે આપી
છે. તેના કંઈ પૈસા બેસતા નથી. હું કહી પણ [૨] તું વરસાદ
વડે અનાજ આપે છે અને બધા જીવોનું પોષણ કરે છે. હું
કહી પણ [૩] દૂધ, દહીં આપવાને માટે તે બધે ઠેકાણે ગાય અને
ભેંસને પેદા કરી છે. હું કહી પણ [૪] તે જાડ. પાંદડાં, ફૂલ,
ફળ, આંખો, ગુલાબ. બદામ વગેરે બનાવ્યાં છે. હું કહી પણ
[૫] તમે મહેરખાની કરી મને ઘણી વિદ્યા, સુખ અને
હિંમત આપો. હું કહી પણ ભગવાનનું ભજન બૂલીશ
નહિ [૬] પાઠ ૨૨.

સરશર=ઢિપરી |

| સ્વપ્ન=ઊંઘમાં આવતો વિચાર

૧૦] ચોથા ધોરણનો “ અખગણિત શિક્ષક ” ચાર આના

જંગલમાં=વનમાં
હરણી=હરણની માદા
રૂપાળું=શાભીતું
ઉપાડી=ઉંચકી
એકદમ=તરત
છલંગ=ફાળ; કુદકો
દેવતા=દેવના જેવો
પુરુષ=માણુસ

પાઠ ૨૩.

ઉંદરડી=ઉંદરનું બચ્ચું
રસોડું=રસોઈ કરવાની
જગ; રાંધણી
બરાક=સંતાપ
ખાત=પ્રદેશ ચોખા
ખાવાનું=ખોરાક
સારાં=મલાં
ઉપલા=ઉપરના
ખાકું=કાણું
પોળી=એ પડવાગી રાટલી
મન=મરજી; ખુશી
મણુ=ખામી; ખોડ

ઉંદરીઉં=ઉંદર પકડવાનું
પાંજરું
ભોમભોમ=એકાએક
પાર=છેડો
વને=સાલ; હસા
સાર=ખાળકોએ મોટાની
શિખામણુ માનવી

પાઠ ૨૪.

કાંડા=કિનારા
પોલ=પોલાણુ
દર=કાણું; સાપ, ઉંદર
મં કોડ, કાંડી વગેરેને
રહેવાનું ઘર
ઝેરી=ઝેરવાળો
પંખી=પાંખવાળો જના-
વર; (ચકલી, પોપટ
કામડા વગેરે પંખી
કે પક્ષી કહેવાય)
કુંડાડા=કૂં કૂં અવાજ
કરવો તે
ફેણુ=સાપની પહોળી
કરેલી મરદન

છોલાપ=ધસાય
વળગીને=આઝીને
ચટકા=ડંખ
ભોંપ=જમીન
પછાડી=અફાળી
વાસ=પીમળ
પછાડા=તરફડીઆ
અતે=આખરે; છેવટે
જોરાવર=જખરી
જીવ લીધો=મારી નાખ્યો
ઝાઝા=ધણા
નમણા=જોર વગરના
વેર=અદાવત
નાગ=ફેણુવાળો સાપ
પ્રાણુ=જીવ
સાર=કોઇને હાલકું મણું
તિરસ્કાર કરવો નહિ
તેમજ પોતાની શક્તિ
વધારે છે એમ ધારી
અહંકાર કરવો તહિ

સમજાવવી-જોર વગરના પણુ ધણુ માણુસ સાથે કેદા પણુ

બીજા ધોરણના “અંકગણિતનાં મનોચત્તન” ખાંચ આના.[૧૧]

દિવસ વેર કરવું નહિ; જુઓ કે આ રીતે ઘણી કીડીઓએ મળીને મોટા સાપને પણ મારી નાખ્યા.

પાઠ ૨૫

માઆપની ચાકરી.

હુલા=તંગડા

સેવા=ચાકરી

અમાપ=બહુ

કે=કહે | ધન=પૈસા

તીરથ=જગત્રા

પારખી=જાણી

કાવડ=વાંસને બે છેડે

શીકાં ખાંધી બનાવેલું તે

મનસુખો=વિચાર

માતપિતા=માઆપ

તે વારે=તે વખતે

ધન ધન=વાહ વાહ

સારા=ચાકરી કરે એવા

સતાપ=મનનું દુઃખ

જેવારે=જે વખતે; જ્યારે

આશીશ=મહત્ત્વ થતે

એમ કહેવું તે

કરજ=પોતે કરવાનું કામ

બળવી=પુરી કરી

મેર=મહેરવાની; દયા

લીલાત્રહેર=મજા; બધી

વાતે સુખી

સાર-જે છોકરા

માઆપ તરફ પોતાની

ફરજ બળવે છે, તેને

રમત ગમત અને

સુખજ મળે છે.

સમજાતી—માધવનાં માઆપ ધરડાં, હુલાં, આંધળાં અને ગરીબ હતાં, તેઓની માધવ ઘણીજ ચાકરી કરતો હતો.[૧] માધવને એનાં માઆપે કહ્યું કે અમારા મનની વાત સાંભળ, જે અમારી પાસે પૈસા અને આંખો હોત તો જગત્રા કરવ જાત. [૨] માઆપનું મન પારખી લઇને તેણે તેમને સુખાં કરવાનું ધાર્યું. જે હું કાવડમાં બેસાડી જત્રા કરાવું તો એમનું દુઃખ મટે. [૩] એવો વિચાર કરીને કાવડ બનાવી અને માઆપને બે બાજુએ બેસાડ્યાં. [૪] પછી ખાંધે કાવડ છેરવીને જત્રા કરવા ગયો, માધવના આ હેતુથી બધાને નવાઈ લાગી. [૫] એવા છોકરાને વાહ વાહ છે. [સાબ્રા છે.] અને માઆપને પણ ધન્ય છે; જે છોકરા સારા હોય તો કંઈ દુઃખ રહે નહિ. [૬] બધી જત્રા કરાવીને જ્યારે તે ઘેર ગયો. ત્યારે માઆપ ખુશ થયાં; અને ઘણાજ આશીર્વાદ લીધા.

૧૨] ચોર્થાસી તાલુકાનેા “ભૂગોળ શિક્ષક” એ આના.

[૭] હોકરાએ પોતાની ફરજ બજાવી (પોતાને જે કામ કરવાનું હતું તે કર્યું) તેથી પરમેશ્વરે મહેરબાની કરી. જે માઆપને મુખ આપે, તેને બધી વાતે મુખ થાય છે, [૮]

પાઠ ૨૬	પાછી=બીજવાર; ફરીને	કંઠ્યુ=અધરું
ચતુરાધ=હોશિયારી	મટાડી=દૂર કરી	નલદી=થોડીવારમાં
કુળે=મોટવો	નાચતો=ફૂલતો	પાર મુકાય=પુરું થાય
આમતેમ=આનુઆનુ	હુપાધ=સંતાપ	સાર=અફસ અને
ફાંફાં=મોટી મહેનત	કાળે=માટે; સાર	ધીરજથી જેવું કામ
ઉપાય=ઈલાજ	કંકર=કાંકરા	થાય છે, તેવું ફાંફાં
મુઝી આળ્યો=જડ્યો	ધીરજ=સહુરી	મારવાથી થતું નથી.

સમજુતી—સોટવામાંનું ઉંડું પાણી ઉપર લાવવા માટે કાગડાએ કાંકરા નાખ્યા, તેથી પાણી ઉપર આગ્યું. તે આજ પીધું. (૧) સહુરી ને હાપજથી અધરું કામ હોય છે તે પણ થોડી વારમાં પુરું થાય છે; માટે ભલે તમે બધા કરી જુઓ. (૨)

પાઠ ૨૭	મલકાવી=હસવા જેવું કરી	ઉતો=ગરમ
કાપણી=અનાજ ધાસ	બેટા=દીકરા	માખણુ=દહાંનિ વસો-
વગેરે કાપવાનું કામ	આયમાં=એ હાથની	વવાથી હાશના ઉપર
આયમતા=આયમીજતા	વચમાં	જે ધોળો બે હલકો
વકાધ=કપાધ	બચ્ચી=બોક્કી; ચુંબન	ચીકણો પદાર્થ તરી
દાદાજી=આપના બાપ;	બાથું=ખાવાનું	આરે છે તે
માના બાપ	તાબ=કામ કરવાની	વંતાક=વેગળુ
સાદ=અવાજ	શકિતવાળા	હાડીઆ=રોજથી

મળુરી કરનારા
બાણ=સુરજ
બાણ ખૂડે=સુરજ આથમે
દાતરડું=અનાજ ધાસું
વગેરે કાપવાનું લોહાનું
વાંકું હથિયાર
ચાસ=ખેતરમાં હથે
કરી પાડેલા આગ
ઉભા લીસોટા

ચચાર=ચાર ચાર
દહાડા આથમે=સાંજે

સાર=ખેડૂતનો ખો-
રાક સાદો છે, પણ
તેઓ મહેનતુ હોવાથી
ધણા મજાનુત હોય
છે, માટે આપણે
મહેનત કરવી.

પાઠ ૨૮.

ખળાં=ખળીઓ
પાથરા=કાપીને બોંયપર
નાખેલા છોડ
ખળી=કણસલામાંથી

દાણા છુટા પાડવા
માટે લીપી ચોકખી
કરેલી જગા.
બોર=કમલો
ઠાણપો=ખાલી કોથિ
ઠાણરાને=ખળદની હારને
પગર=કણસલામાંથી
દાણા છુટા પાડવા માટે
તેનાપર હોરોને ચલાવે
છે તે

પટલાણી=પટેલની બેરી
ઉપણી=ઝાટકી
કુંવળ=ધડિનું ધાસ
કારબાર=કામકાજ
હરખ=આનંદ; ખુશાલી
હરખ માતો ન હતો=
ધણીજ ખુશી થતી હતી
હોંસીલી=ઉમંગી

પગર ફેરવતી હતી=
ખળદને ફેરવી તેના
પગ વડે ઉંખી કચરા-
વતી હતી
હાલકે=ઉંખીમાંથી લઈ

અને છોડ છુટા પાડવા
માટે તેના હગલા પર
ખળદને હારખધ જોડી
ફેરવવામાં આવે છે તે

પાઠ ૨૯.

ખેતરમાં કણસલાં
ધાસ વગેરે કાપવાનું
કામ.

કાપણી=કાપવાનું કામ
આમ=આ તરફ
ઉમગે=હોંસથી
બાર માસ=એક વરસ
માસ=મહિના
પીસ્તીને=મૂકીને
સંપે=એક બીજા સાથે.
સદાય=હંમેશ (મળીને
ઉભરાયો=ધણો થયો
સુંદર=સારો

શલ=પાક
લકઝે=છોડપરથી લઈ
લકઝે
ખંત ધરી=કાળજી રાખી

૧૪] અંબ હલાકાની ભૂગોળની પ્રત્નોત્તરમાળા ૪૫ આના.

કાં=સા માટે	અનાજ છુટું પાડવાની	પુણીઓ.
હુંડાં=જુવાર, યાજરીના	જગા; મોટી ખળી	અસપાસ=આજુબાજુ
કણસલાં	હૈયે=મનમાં; હૈયામાં	વાળુ=રાતનું જમવાનું
આમ=આવી રીતે	લણણી=લણવાનું કામ	લામ=હિંમત
ખગો=કણસલાંમાંની	કાળી=જ ચક્રા; નાની	

સમજુતી—હે બાળકો! તમે બધા આમ આવો; આપણે હોંસણી કાપણીનું કામ કરીએ. જુઓ પેલી વાદળીઓ વરસીને ચાલી ભય છે. એ બાર મહીનાનું અનાજ આપે છે, ને હું મેરણ એક બીજાની સાથેજ રહે છે. હે બાળકો! (૧) ખેતરમાં કેવો સારો વજા પાક થયો છે! ચાલો આપણે કાગળ રાખીને કાપી લઈએ શું કરવા કાલ કરીએ? વાર લગાડીએ? હે બાળકો! (૨) હાથમાં દાતરડું વાંકું લઈને અ. પ્રમાણે કણસલાં કાપો; અને તેનો ખળીમાં લઈને ઢગલો કરતાં મનમાં હિંમત રાખો. હે બાળકો! (૩) અનાજ લણવ.નું કામ પૂરું થયું. હવે બધાએ ઘાસ કાપો. અને ચાર ઘાસના આવકા લઈને આ બાજુએ મૂકો. હે બાળકો! (૪) આપણે પૂળા બાંધી ગાડામાં નાખી કામ પૂરું કરીએ, પછી ઘેર જઈને વાળુ કરીને બધાએ પરમેશ્વરનું ભજન કરીએ. હે બાળકો! (૫)

પાક ૩૦	તેવાર=જણસલાંથી ભરેલાં	ઉપડીએ=ઝાટકીએ
ખળાં=કણસલાંમાંથી	અનાજ=દાણુ	હુંડાં=ફાનરો; હોડાં
અનાજ છુટું પાડવાની	છુટું=જુટું	કાચળા=ગુણો
જગા; ખળીઓ	સરસ=સારા	સાચ=સાથે
આ વાર=આ વખત	પિલાય=કમગ્રામ	હાયોહાય=એક બીજાની
દીસે=દેખામ	કણુ=અનાજના ઢાંચા	મલથી

શુભવાત પ્રાંતની સાં ભૂંની પ્રશ્નોત્તરમાળા વચ્ચે આના. [૧૫
ખેડુત=ખેતી કરનાર | મહેનત=મજૂરી | કળ=કાવદો

સમજુતી—હું છોકરાઓ! હમણા આમ આવો. જુઓ
ખળીઓ તૈયાર દેખાય છે; ચાલો આપણે અંજે કુંડામાં
રહેલા અનાજના દાણા છુટા પાડીએ. (૧) જેમ બળદો
ગાળ કરતા હોય તેમ આપણે સૌ ફીએ, એ કુંડાં સારી પેઠે
કચડાય તો તેમાંથી અનાજના દાણા તરત છુટા પડે. (૨) આવી
રીતે બધું અનાજ આપણે ટોપલામાં ભરીએ અને ઝાટકીએ;
જુઓ ફાતરાં ઊડી જાય છે, ને બધા દાણા નીચે વેરાય છે.
(૩) આપણે સાથે કોથળાઓ લઈ તેમાં આવી રીતે હાથોહાથ
અનાજ ભરીએ. એ આપણે ખેડુતનું કામ કરીએ તો
આપણને અંજે મજૂરીનું કળ મળે છે. (૪)

પાઠ ૩૧.	અજવાળું=જમસ	તળાવ=પાણી ભરાઈ રહે
અંદ્રમા=ચાંદો	ઝાખો=નોજ વગરનો	તેનો મોટો ખાટો
મેદાન=ખુલ્લી સપાટ	જમજમે=ચળકે	નદી=મીઠા પાણીનો વ-
જમીન	પાઠ ૩૨. ભાગ ૧.	હેનો મોટો વહેનો
નીચે કિતરી ગયો હતો=	ઝોટલો=ધરને લગનો	પવન=વા; વાયરો
દેખાતો બંધ થયો હતો	ચોનરો	પાઠ ૩૨. ભાગ ૨.
આથમે=દેખાતો બંધ	દંકાઈ=બાધ; છુપાઈ	ધોબ્યાં=અટક્યાં
થાય	ફારાં=ઝાંટા	ચોકખી=સાજ
બપોર=દહાડના બાર	જરેર=બપ; ઉપયોગ	ગામડું=નાતું ગામ
વામતાનો વખત	પાલો=કુમળાં પાંદડાંનો	ઝાડી=મૂકી
રાત=સુરજ આથમ્ય;	જયો	રેલો=પ્રવાહી પદાર્થનું
પછી તે પાછો ઊગે	ખી=ખીયાં	વહેવું તે
ત્યાં સુધીનો વખત	પોચી=નરમ	રેલામરેલા=ચારે તરફ
	હમણાં=હાલ; આ વખતે	

૧૬] હિંદુસ્તાનની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના.

રેલા નીકળવા તે	ધેખરીઓ=ધેખરના	કારેલું=એક જાતનું
બિચારા=આપડા	જેવો મીઠો	કડતું શાક
પછાડતા=અધ્ધજાતા	પરસાદ=ખાવાનું;	નેવલે=નેવાએ
તણાઈ=ખેંચાઈ	જમવાનું,	

સમજાવી-હું વરસાદ ! તું આવ, જેથી કરીને અમને ધેખરના જેવું મીઠું ખાવાનું, ઉની રોટલી અને કારેલાનું શાક મળે. હું વરસાદ તું ધણે આવ, કે જેથી નેવામાં પાણી આવે અને નકારી છેકરીને ફડકાં ખેંચી જાય.

પાઠ ૩૩.
રેતી=પથરોની ઝીણો
જુકો
જુકો=ઝીણી રજ
મટોડી=માટી
ડહોળુ=માટીવાળું
નીતયું=મેલ વગરનું;
ચોકખું
ધારવાળા=અણીવાળા
તાણી=ખેંચી; ખસડી
ખરે છે=કુટી પડે છે
તળીએ=નીચે
રસ્તો=માર્ગ; વાટ
ચૂસી=શેષી
પાઠ ૩૪.
બઢી=મોટા ચુસો

સોંચ્યા=જોડ્યા
છેટવાડો=છેટ પાડવા
તથા પકવવાની જગા
કઠણુ=સખત
પછાડવાથી=અધ્ધજાવાથી
ચીકણી=ચિકાશવાળી
(ચિકાશ ત્રણ જાતની
હોય છે (૧) હાથે ચોટે
એવી (૨) ડાલા પડે
એવી (૪) તાણુતાં તૂટે
નહિ એવી)
કાણાં=આકાં
કણુક=કેળવેલો ધઉનો
લોટ
ધાટ=આકાર

ધડો=ગાગરથી નાનું
વાસણુ; દોરીઓ
ગાગર=ધડાથી મોટું
વાસણુ
કોડી=અનાજ ભરી મૂક-
વાની માટીની બરણી
કોડીઆં=ઢીવા કરવાના
માટીનાં ચણાણું
ફરતી=ચોગરદમ; બધી
તરફ
પાઠ ૩૫.
ધાતુઓ=ખનીજ પદાર્થો;
(ધાતુમાં ચાર ઝણે
ખાસ છે. (૧) ધાતુના
કણે ચળકતા હોય છે.

(૨) ધાતુઓ	એરણુ=સોની, લુહાર	કીમતી ધાતુ
ભારે હોય છે. (૩)	વગેરે જે પર ચૂકી	પિત્તળ=જસત અને
જમીનપર પડતા ધાતુ	ટીપે છે તે	તાંબાની મેળવણીથી
નો અવાજ થાય છે.	હથોડો=ધાતુઓ ટીપ-	બનેલી પીળા રંગની
(૪) ગરમી વધી શકે	વતું લોહાનું આગર;	ધાતુ
છે.	મોટી હથોડી	તાંબું=લાલ રંગની ધાતુ
લુહાર=લોહાનો ધાટ	ટીપ્યો=ધડ્યો	કસાઈ=ધોળા રંગની ધાતુ
બનાવનાર	જતરડો=નાર ખેંચવાનું	(એ રૂપા કરતાં નરમ
ધમણુ=દેવના ટુંકવાનો	હથિયાર	હોય છે.)
સૂંચા	સોનું=પીળા રંગની	સીસું=ધોળા મેલા રંગની
સળીઓ=ગજીઓ	કીમતી ધાતુ	ધાતુ
ખૂબ=વધુ	રૂપું=ધોળા રંગની	
લાલચોળ=ધણેજ ગરમ		

સોનું, રૂપું, તાંબું, લોહું, સીસું, જસત, કસાઈ, અને પિત્તળ એ ધાતુઓનું આળખાણ કરાવવું અને તેને તફાવત સમજાવવો.

પાઠ ૩૬.

નાથું=ચસણી સિકકો	અધિલો=અડધો પૈસો;	પાવલી=ચાર આનાની
શેકું=સાફુકાર	દોઢપાઈ; દોઢપાઈની	કિંમતનો રૂપાનો કે
પૈસો=ચણ પાઈની કિં-	કિંમતનો તાંબાનો	નીકલનો સિકકો
મતનો તાંબાનો સિકકો;	સિકકો	મેઆની=મે આનાની
સવાકો; દોઢીઉ	૩ પીઓ=સોળ આનાની	કિંમતનો રૂપાનો કે
દબુ=મે સવાકાની કિં-	કિંમતનો રૂપાનો સિકકો	નીકલનો સિકકો.
મતનો તાંબાનો સિકકો	અડધો=આઠ આનાની	મદોર=પંદર રૂપીઆની
મે સવાકો; અઢીકો.	કિંમતનો રૂપાનો સિકકો	કિંમતનો સોનાનો
		સિકકો; ગણી

આની=ચાર સવાકાની	૧૫ ૩ પીઆ=એક જણી	૧૬ આની=૧૩ પીઆ
કિમતનો નીકલનો	મહેર	૩૨ ઢાબુ=૧૩ પીઆ
સિકકો	૨ અડધા=૧ ૩ પીઆ	૬૪ સવાકા=૧૩ પીઆ
વડાબા=છુટા પૈસા લીધા	૪ પાવલી=૧ ૩ પીઆ	૧૨૮ દોઢ પાઠ=૧૩ પીઆ
	૮ બે આની=૧ ૩ પીઆ	૧૯૨ પાઠ=૧૩ પીઆ

સૂચના—નાણાંની ધાત પહેલા ધોરણના “મુખ્યચિહ્ન શિક્ષક” માં જુઓ.

ટીપ—પૈસાને કાઠિયાવાડમાં કાવડીઉં; ગુજરાતમાં જઈ સુરતમાં સવાકો; અને મુંબઈમાં દોઢીઉં કહે છે.

પાઠ ૩૭.

કુહાડી=લાકડા ફાડવાનું
લોહાનું ઓળર

સોય=ધુમડાં શીથવાનું
લોહાનું ઓળર

સકડાફોડા=લાકડા ફાડ-
નાર

તકરાર=રેકરેક; વદવાડ
ધાર=અણીધાર કોર

ચીર=ફાડું

મુદર=કુહાડીના માથા
પરનો ભાગ; કુહાડીનો
ઉપસો ભાગ

તોભે=અરાખર

નાકું=કાણું

અણી=તીણો ભાગ

ચળકાટ=ઝળકાટ

મોટાપ=વડાપ

કાદાળી=જમીન ખોદવાનું

લોહાનું ઓળર

વડી=કઢી

દોકરી=છોકરી

પેદા થયા=નીકળ્યા

સાર=આ દુનિયામાં

જવી વસ્તુઓ ઉપયોગી

છે; માટે કોઈએ બડાપ

મારવી નહિ

પાઠ ૩૮.

વાડી=ફૂલફળવાળીજાએ;

નાનો ભાગ

માળી=ફૂલ વેચનાર;

છોડ ઉછેરનાર

ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા

છોડ અથવા ઝાડ

ક્યારા=આસપાસ પાળ

કરેલી હોય એવી જગા

ચોરસ=ચાર ખુણાવાળો

આકાર

મલગોટા=એક ભાતનું

લાલ પીળા રંગનું ફૂલ

ફૂલે છે=ફૂલ આપે છે.

દાડખ=દાડખડીનું ફૂલ

જમરૂખી=જમરૂખનું	પાડતો	ભાગ જે પર નળીઆ
ઝાડ	નીક=પાણી જવાનો રસ્તો	હોય તે
પક્ષી=પાંખવાળા જાતનવર	લીલાંછમ=લણાંજ લીલા	વીટળાઈ=લપેટાઈ
ડાળી=થડમાંથી નીકળેલો	પાઠ ૩૯.	આરીઆના=કુમળા
ફાંટો	છોડવા=નાના છોડ	ચીમડાના
લાંબી ગોળ=લંબગોળ	ઉબેડી=મૂળમાંથી ખેંચી	દોરડી=દોરી
મધપુડો=મધમાખીને	મુળીકું=મૂળ	અંતરે=કેટ
રહેવાનું ઘર	દાંડી=ડાળી	માંડા=માંક
મધમાખી=મધ ખનાવ-	કળી=ખીલ્યા વગરનું ફૂલ	પાઠ ૪૨.
નારી માખી	જીવના=જીવવાળા	કેરી=આંખાનું ફળ
મધ=મધમાખીએ ફૂલ	પથરાઈ=ફેલાઈ	આંખો=કેરીનું ઝાડ
માંથી ચૂસેલો રસ	વેત્રા=ભોવપર પથરાતા	મોર=આંખા આમલીનાં
કોસ=કુવામાંથી પાણી	છોડ	ઝીણું ફૂલ
કાઢવાનો આમડાનો	પાઠ ૪૦.	ભાર=વજન
કોથળો.	આંખો=કેરીનું ઝાડ	નીચી નમતી=ચૂચી જળી
આંખો રામ=કોસ ઉપર	ફૂટેલા=નીકળેલા	ગોટલો=આંખાનું બી.
આંખો	ટટાર=સીધા	ગોટલી=આંખાના બીનું
ચાળું=કુવાના મથાળા	છાલ=ઝાડની આમડી	દાંકણ
પર પાણી ખરવાને	મેજ=ટેબલ	લોળજો=દાખી દાખીને
દાળ પડતું બાંધેલું તે	પાઠ ૪૧.	પોચી કરજો
લલકારતો=લહેકારી બૂમો	મલકી=મલકાનો વેલો	અમવાને=ખરમેજરે
	વળગી=ખાત્રી	જાતન=સભાળ
	છાપરું=ધરના ઉપરનો	દીચો=પોચો

ડીકું=ડીચું

પાઠ ૪૩.

ધીમે=હળવે

હડિ=ચાલે

બસતો=ભેં ભેં કરતો

સામી થાય છે=લડવાને

તૈવાર થાય છે

અમળાધને=વળખાધને;

ચરડાધને

જડયાં=ડાયાં

વાગોળવુ=ખાધેલું પાણું

મેંમાં લાવી આવતું

નિરાંતે=સુખે; નચિતે

ઉપાડે=ઉંચકે

ખરી=ગાય, ભેંસ વગે-

રેના પગના તળીઆનું

હાડકું

ફાટ=ચીરા

ખાડા=ખાખોચીઆ

જોરાવર=જાખરી

વગડાડિ=જંગલી; જંગ-

લમાં રહેશ્વર

પરી પડે=દેશવે; ખર

આવે

પાઠ ૪૪.

લાગ=લાવ; વખત

ટોળામાંથી=જથામાંથી

છટકી=નાસી

કુંગરા=નાના ટેકરા

ચારો=લીલું ધાસ

માંડી=ગોઠવી; મુકી

કરતી=યોજતી

કુદકો=છલંગ; ફાળ;

ઠેકડો

ચતુંપાટ=ખરાખર ચતું

બરવાડા=ધેટાં, બકરાં

ચરાવનાર

ફેર=ફરક; તફાવત

મજામુત=જોરાવર

આછા=ચોડા

ઊન=ધેટાના વાળ

પાઠ ૪૫.

મીઠું=મિઠાસવાળું

ગુણુ=શાયદો

કંડું=ટાડું

ઉતું=ગરમ

બગડી જાય=ફાટી જાય

ચોકખું=મેલ વગરનું;

માંજેલું

આંચળ=ચાન

મેલ=કચરો

દાણો=અડદ, ગુવાર વગેરે

જાણુસો=વસ્તુઓ; ચીજો

હાથ=દહીંમાં પાણી

નાખી વલોવવાથી

બને છે તે

તાવીને=ગરમ કરીને

શીખડ=દહીંમાં ખાંડ

નાખી છણવાથી બને

છે તે

લોચો=લપડો

માવો=દૂધને બાળી

બાળીને લોચા જેવું

કરેલું તે

પેડા=માવામાં ખુર

નાખી ગોળી બના-

વેલી તે

તર=મલાઈ

દૂધપાક=દૂધને ઉકાળી

ખાંડ ચોખા નાખી

બનાવેલો પાક
આમુદી=માવો થતાં
પહેલાં પુરું નાખી
બનાવેલો પદાર્થ

પાઠ ૪૬.

પ્રાણી=જેને જીવ છે અને
જે અહીંથી તહીં
હરી હરી શકે છે તે
છેલ્લી=છેવટની
ડાધીઓ=કુતરાનું નામ છે
સભા=મંડળી; ટોળી
જિપરી=મોટો; વડો
હરાબે=નકકી કર્યો
દીપુ=કુતરાનું નામ છે
આસાક=કોશિયાર; ચંચળ
કારકુન=જાવવાનું કામ
કરનાર
ગુપ્ત્યુપ=મુંગાં
અતે=આખરે
ગંધ=ગાસ
શિઆળ=ફાડી ખાનારું
કુતરા જેવું જનાવર
રીએ=ખૂસ થાય

માંસ=ગોસ
અણીવાળા=તીજી
દાઢ=ખેવડા દાંત
કરકરા=ખરછટ;
ફટતો=બહાર નીકળતો
ધણી=માલીક
જે=જય; ફતેહ

પાઠ ૪૭.

ચાંચ=પક્ષીનું મો
સમડી=એક જાતનું પક્ષી
કમુતર=એક જાતનું પક્ષી
કીડા=પેટા ચાલનાર
જીવડાં
જીવડાં=જંતુ; નાના જીવ
માળા=પક્ષીનાં ધર
ખતક=સફેદ રંગનું પાણી
તથા જમીન પર
રહેનાર પક્ષી
જળકૂકડી=પાણીમાં રહે-
નાર કૂકડી

પાઠ ૪૮.

પાંજરું=પીંજરું
ખૂખ્યો=ખાખા વિનાનો
તરખુચ=એક જાતનું ફળ
કકડો=કુકડો

કા કા=કાગડાનું બોલવું
જીવજંતુ=નાના જીવડાં
કોહેલું=કોલી ગએલું;
બમડી ગએલું
સડેલું=સળી ગએલું;
જીવડાં પડેલું

લાલ=રાતી
છેડેથી=નાકેથી
બાવ્યું=પસદ પડ્યું
કુદતો=કુદકે. મારતો
ચોક=ધરની વચમાંની
છોખાંધ ખુલ્લી જગા
પાઠ ૪૯.

રકાખી=નાસક
હલાવ્યું=એક રસ કમું
વાહ=સાખાસ
નારંગી રંગ=નારંગીના
જેવો રંગ
સરખે બાગે=ખરાખર

પાઠ ૫૦.

પારખું=સાકડાના ચોક-
કાનું ઘોડીકું
ઝોળી=ચાર છેડા બાંધી

૨૨] છઠી ચોપડીના અર્થ નવ આના.

લભ વચમાંથી બુલતો	ગોઠડી=નાનું ગોઠડું	બુલતું=હીંચકા નાખું
રાખેલો લુગડાનો કકડો	હીર=રેશમ	પધારવું=ખેસાડું
ખાખું=ખાખુ	બુલાવવા=હાવાવવા	ચીતરેલ=ચીતરેલી
જાંભરા=જોળીનો બેરવ-	હાલરડું=માળકને ઉંધાડ-	પહાવું=શીખવું; બધાવું
વાની લાકડીઓ	વાનું ગીત; હાસો	મોરલો=મોર
દોષધ્યાં=જોળી બાંધવાની	ધુમણ=પારણ્યા કે	મઢાવું=જડાવું
દોરી	ધોડીઆમાં સુવાડીને	મખમલ=એક જાતનું
જાપટી=ખ ખેરી	ગાતાં ગાતાં દોરી	સુવાણું કપડું
ચોલ=ધોડીઆની વચ-	ખેચી હીંચકા નાખવા	તળાઇ=માહલું; ગદેલો
મનો આડેક ચાંબલો	તે	તાજી=નવો
બેરવ=વળગાડ	ગીતે ધુમણ ધાવું=હા-	ચિનાઇ=ચીન દેશમાં
જામરી=ઝાકડાની પુઠડી;	લરડાં ગાઇ હીંચકા	ખનેલી
ચકરડી	નાખું	સેન્ને=પથારીએ
પાયા=પગ	ર ગીત=રંગીલો	ખિજાવું=પાથરું
ખેચી=સુવણી; નરમ;	પોદો=સૂઓ	હીંચોળું=હીંચકા નાખું
ખૂંચે નહિ એવી	હેતે=વહાલથી	ધેરાધેરાં=મધુરાં મધુરાં
		લાડકડાં=લાડકાં; વહાલા

સમજીતી—હાલરડું વહાલું લાગે છે. હો મારા બાઈને (છાકરાને) હાલરડું વહાલું લાગે છે; તેથી હું ગીત ગાતાં ગાતાં દોરી ખેંચીને હીંચકા નાખું. હે રસીલા તમે રંગેલા પારણ્યામાં સૂઈ જાઓ, તો હું તમને ઘણા હેતથી હીંચકા નાખું. બાઈને પાંજરે જામરીઓ જડાવું અને પુતળીઓ ખેસાડું; બાઈને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૧) પારજી ચીતરેલી ચાંચની ચકલી

અને ભણતો હોય એવી રીતે પાપર બેસાડું; ભાઈ તારે સારી રીતે રમવા માટે મારને સોનાથી જડાવું ભાઈને હાલરકું વહાણું લાગે છે. (૨) પારણામાં મખમલ અને મશરૂની નવી તળાઈઓ પથરાવું અને તેના ઉપર ચંપાના ફૂલની તરેહવાળી ચિનાઈ ચાકર પાથરું, ભાઈને હાલરકું વહાણું લાગે છે. (૩) મારા વહાણા ભાઈ, હું પારણે રેશમની ઢોરી બાંધી તને હીંચકો નાખું અને તને ઉંધ આવે એવા મીઠાં ગીત ગાઉં; હું લાડકડા ભાઈ તમે ઉંધીને ઊઠશો ત્યારે તમારા ગજવામાં ખાવાનું ધાસીશ. (મનલખ કે ઉંધીને ઊઠયા પછી તને ખાવાનું આપીશ) ભાઈને હાલરકું વહાણું લાગે છે. (૪)

ફિલ માટે સૂચના.

૧. છોકરાઓને ઉંચાઈના પ્રમાણમાં, સીધી હારમાં, એકેક હાથને છેટે, બે પગ વચ્ચે ટૂપ અંશનો ખુલ્લો રહે એવી રીતે ઉભા રાખવા, પછી નંબર આપવા.
૨. નંબર બોલતી વખત દરેક છોકરો પાતાની નીચેના છોકરા તરફ મોં કરી નંબર બોલે.
૩. શિક્ષકની સામે ઉભેલી હારના છોકરાઓએ પાતાના જમણા હાથ તરફથી એટલે શિક્ષકના ડાબા હાથ તરફથી નંબર બોલવાની શરૂઆત કરવી.
૪. આગળ કે પાછળ ખસવામાં પ્રથમ ડાબો પગ ઉપાડવો.
૫. એક હારની બે હાર કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે
 ૧. છોકરાઓને એક, બે, એક, બે, એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
 ૨. બેકી નંબરે એક ડગણું આગળ.

૨૪] મુંબઈ ઇલાકાની જૂઓળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૫૫ આના.

૩. બેકી નંબર એક ડગલું જમણી તરફ. આ મુજબ હુકમ કરવો.
૬. એક હારની ત્રણ હાર કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે.
 - ૧-છોકરાઓને એક, બે, ત્રણ; એક, બે, ત્રણ; એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
 - ૨-એક નંબરવાળા એક ડગલું આગળ.
 - ૩-ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું પાછળ.
 - ૪-એક નંબરવાળા એક ડગલું ડાબી તરફ.
 - ૫-ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું જમણી તરફ.
૭. ડમ્બેલ્સ, કલાં, બારબેલ્સ વગેરે વહેંચવાની રીત નીચે મુજબ
 ૧. દરેક હારના છેલ્લા નંબર પાસે ડમ્બેલ્સો મૂકવા પછી છેલ્લા નંબરે બે ડમ્બેલ્સ બે હાથમાં લઈ પોતાની ઉપરના છોકરાને આપવા એ પ્રમાણે દરેક છોકરા પાસે બન્ને ડમ્બેલ્સ થશે.
 ૨. ડમ્બેલ્સ લોંચ પર સામા સીધી હારમાં ઉભા મુકાવવા ડમ્બેલ્સ વચ્ચે એક વેંતનું અંતર રખાવવું.
 ૩. ડમ્બેલ્સ મુઠ્ઠામાં બેરથી ડાબીને પકડાવવા.
 ૪. રમતો અગિયાર મુઠ્ઠી કરાવી બારે ડમ્બેલ્સ પહેલાં મૂકેલાં હતા તે પ્રમાણે મુકાવી દેવાવવા.
 ૫. એકની કૃતિ પ્રમાણે ૩, ૫, ૭, ૯, ૧૧ની કૃતિ કરાવવી.
 ૬. બેની કૃતિ પ્રમાણે ૪, ૬, ૮, ૧૦ની કૃતિ કરાવવી.
 ૭. રમતો પહેલ વહેલી શિક્ષકે બંતે કરી બતાવવી.
 ૮. સારો મહાવરો થયા પછી છોકરાઓને પોતાની બેબે બોલીને કરવા કહેવું.

ગુજરાત પ્રાંતની સાં બૃંની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના. [૨૫

૯. એક રમત બરાબર સફાઈથી ને સાથે કરતાં આવડ્યા સિવાય બીજી રમત શીખવી નહિ.

૧૦ ફરેક રમત કરાવતાં પહેલાં “તૈયાર” અને “ચાલો” એવા હુકમ આપવા.

૧૧ “તૈયાર” કહેતાંની સાથે છોકરાઓએ ડમ્બેલ્સ લેવાને તૈયાર થઈ રહેવું.

૧૨ “ચાલો” ના હુકમની સાથે ડમ્બેલ્સ લઈ, હાથ સીધા લટકતા રાખી ઉભા રહેવું.

ડમ્બેલ્સની ફિલ.

હેતુ-છાતી તથા હાથના સ્નાયુ ખીલવવાનો.

રમત ૧ લી-(૧) બેઉ હાથ ઉંચા (૨) બેઉ હાથ નીચા.

રમત ૨ જી-(૧) જમણે હાથ ઉંચો, ડાબે હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો (૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૩ જી-(૧) બેઉ હાથ ઉંચા. (૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ)

રમત ૪ થી-(૧) બેઉ હાથ સામા (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ)
(૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ)

રમત ૫ મી-(૧) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ (૨) બેઉ હાથ

કોણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી
રમત ૬ ઠી-(૧) બેઉ હાથ સામા મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ
(૨) બેઉ હાથ કોણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી.

૨૬] સુરત જિલ્લાનો " ભૂગોળ શિક્ષક " ત્રણ આના.

રમત ૭મી-(જે પગ વચ્ચે એક ફુટલું અંતર રખાવવું) (૧) બેઉ હાથ જમણી તરફ તીરકસ લંખાવવા (ડમ્બેલ્સ ઉભા રહે એવી રીતે) આ વખતે ડાબાપગની એડી ઉંચી કરવી (૨) એકથી ઉલટું

રમત ૮મી-(૧) જમણા હાથ જમણી તરફ તીરકસ લંખાવવા અને ડાબા હાથની મુઠ્ઠી છાતી આગળ (જમણા હાથ ને ડાબા હાથ તીરકસ લીટીમાં રહે તે પ્રમાણે) (૨) એકથી ઉલટું

રમત ૯ મી-(પગ પહેલાં હાં તો (૧) જમણા હાથ સામે ડમ્બેલ્સ ઉભા રાખવો. ડાબા હાથ પીઠગમ પાછળ ખેંચવો. (૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૧૦ મી-(૧) બેઉ હાથ સામે (ડમ્બેલ્સ ઉભા રાખવા) (૨) બેઉ હાથ પાછળ પીઠગમ ખેંચવા, (મુઠ્ઠીઓ છાતીના પાસાને અડકેલી રહે એવી રીતે રાખવી.)

પાઠવાર અઘરા શખ્દો તથા જોડાક્ષર.

દિવાળી	લીપિયુષ	ફૂટ	રવિવાર	રઘો
અક્ષર	સાથીઆ	ત્રાંજો	શુરુવાર	પાટીઉં
ઊઠ્યાં	લુગડાં	શુક્રવાર	મુઝલમાન	ફૂલઝાડ
નશાળ	ઠાડખાલું	છલ્લો	શનિવાર	ધંટ
સમજ્યાં	ફૂલકંકા	વિષે	અડવાડીઉં	ખેઠક

સીસી	સુરવાલ	કંસાર	શંભુભાઈ	પ્રાણીઆ
ચિત્રો	ફળીઆના	કઢી	વિના	દુઃખ
યંગેલાં	ધાધરી	વહુ	પૈઆ	તુકસાન
જાપોટાનું	આઠછી	ભત્રીજો	વધારેલાં	ખીજ્યાં
કખાઠ	ચોકખાઠ	કહેવાંઉં	લીંબુ	માધુ
કુતરો	ચોકખા	મમિઆઈ	નારંગી	હુંદાય
દાડમ	ધૂળમાં	દૂધભાઈ	લાડુ	છૂંદે
માઢીનાં	ડીલ	સાસુ	શેરડી	દુઃખ
અઢી	ગંદી	સર્વે	ખેસીશું	ઢાર
નિશાળીઆ	નહિ	દુખડાં	શેતરંછ	કહું
શિખામળુ	ફાલેલા	જૂલી	પાથરછું	ઉપરાંત
દંધર	બોવડાબ્યા	ખુશ	પાંદડાં	નક્કી
જ્ઞાન	ગંદવાડ	ઉંધાડવાને	વાડકો	હુદો
નાય	કવિતા	આસડ	ચટછી	હુદયો
કાતજી	દીલમાં	ત્યાં	તેયાર	મુકંચું
નાદી	વરસગાંઠ	ખોદયો	ધીરૂ	તેયાર
કહું	ભાબ્યો	પ્રમાણે	છત્યા	સમજ્યો
જીહું	કર્યો	ખોલાબ્યો	સઢવાળી	હોશિયાર
શિક્ષા	કયારે	ઉતર્વા	કાંચળી	હુદશે
ટાપી	આખ્યા	ગાદી	પરીક્ષા	મુકં છું
ઘોતલી	અડાડયો	પીરત્યા	દેડકાં	શાખાશ
અંગરખી	દસમું	ખબ્બે	દહાડો	ચરપુ
લેંધી	ખેસશે	આપોપાલવ	ધડાધડ	ગમ્યો

આજુથો	અન્ન	પુરુષને	સંતાપ	ઊતર્ષા
પૂછ્યું	ભૂખ્યો	પરમેશ્વર	આશિષ	ઠાકવ્યો
દેશાઈ	લિખારી	ઊંદરી	પ્રભુએ	પટલાણી
લલ્લુ	પૂછ્યું	ભાંડારીઉં	ચતુરાઈ	ઢગલા
વખાણ્યો	પૈસા	રેપલી	માર્ચાં	ખુશ
ઊડ્યો	આપ્યા	લાડુ	ઊંડું	હોંસીલી
મશ્કરી	ઈશ્વરનું	બિલાડી	સહી	ઊમંગ
પસ્તાય	વિદ્યા	ઊંદરાઉં	મટાડી	વાદળીઓ
ખમ્ખાં	ચંદ્ર	હંમેશાં	છુપાઈને	વાંકું
ખૂમો	વીસડં	કાંઠા	કુંજનું	ઢાતરકું
ખેકુત	પ્રભુ	કુંડાડા	ધીરજ	કુંઠાં
છેતર્યાં	અગણિત	ઊડાડી	સૌ	ઢગલો
તુકસાન	ઉગસને	ઊંદર	પટલ	હેથે
જુઠાણું	અન્ન	હુંદી	દહાડો	લણણી
જુઠો	દૂધ	ઠેકાણે	આથમતા	સર્વે
શિઆળ	દહીં	ચરકા	વઢાઈ	વાળુ
દડઠાં	ફૂલ	લીધો	વઢાયે	ઈશ્વર
જુક્તિ	સ્વપ્નું	લુલાં	સાદ	તૈયાર
સાંભળતાં	શિકાર	આંધળાં	ખમ્ખીઓ	કુદું
ખાંધું	ખમ્ખું	તીર્થ	ચમ્ચાર	પિલાય
અહીંથી	દાડાવી	મનમુખો	ગાડું	ટાપલામાં
રસ્તામાં	માંડ્યું	પિતા	ભર્યાં	ઉપણીએ
દુઃખ	દીકું	હૈતથી	પહોંચ્યાં	કંસાં

કોથળાઓ	ધેખરીઓ	ટિપાય	ત્રિકોણ	વીરળાઈ
ચંદ્રમા	ઢડકે	ઓળખાવ્યા	ગલગોરા	ઉખેડયો
ત્યાંમુધી	ઢેકું	ઓછાવતા	ઢાડમ	ખતાવ્યો
અજવાળું	પત્થર	ધાતુઓ	કાણાંવાળું	ઢુંકું
પાતળો	ખ્યાલું	સીસું	લટકતું	ઢોરડી
અધારી	નીતરું	જસત	મધપુડો	ઢોરડા
ઝગઝગે	રસ્તા	નાણું	લીલાંછમ	ઊંધમાં
ત્રીજો	મરોડી	કાઢયાં	વચ્ચે	કથું
ખેસાડયાં	ડહોળું	ઢગલી	મુળીઉં	ગોરલો
લાઝ્યાં	ચૂસે	પૈસા	ઢાંડીઓ	જતન
ઢંકાઈ	ભેડી	ઢળુ	ડાળીઓ	ચૂસી
ઝોઢા	સીંચ્યા	ફીપીઓ	પાંદડાં	ભેંસ
ભોંયમાં	ચપ્પુ	વડાવ્યા	સમજશે	હીંડ
હમણાં	નાખ્યું	પંદર	ઉખડી	શીંગડાં
તળાવ	ફહોડો	કુહાડી	ઉંડાં	ભાથું
થોભ્યાં	ઇંટવાડો	લક્કડકોડા	મૂળમાંથી	તૂટી
રહ્યાં	ખોદતાં	ફાટ ફાટ	ફૂટેલાં	નિરાંતે
ચોકખી	ભડુંખાં	ચળકાટ	ટટાર	જઢળું
રેલમરેલા	મૂકયો	ઢેદાળી	ખુરસી	વગડાઉં
ખોદતું	પિત્તળ	સાંભળતી	લીહુંછમ	પત્થર
કાઢવ	હથોડા	વઢી	તુરીઓ	છટકી
ખિચારા	ટીપ્પો	દુઃખ	ચઢયા	ફૂંડતું
પછડાતા	જતરડામાં	કચારા	પથરાઈ	ગખડયું

૩૦] ત્રીજીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના.

ચ-તુ'પાટ	આમુદી	ડીલે	સળેલું	રસીલા
ચોડું	ચરમા	પુછડીઆ	આણ્યાં	પઢાવું
મજબુત	પ્રાણી	ઈડાંમાંધી	પડીકાં	મશાઈની
ઠંડું	છેલ્લી	બચ્યાં	શીખવ્યું	ચિનાઈ
દોઢા	પસંદ	જોડાએલાં	પ્યાલાં	કૂલડાં
વાસણ	દાઢ	જળકુકડી	લોટામાં	ખિછાવું
ચોક'ખું	જડખાં	પોપટ	હલાવ્યું	હિંચોળું
જણસો	ઉંધનાં	પાંજરું	હળદર	ઉંધીને
દહીં	ફૂટો	હુઆ	જાંબુડો	ધાલીશ
શિખંડ	પણી	કર્યો	ગોદડીઆ	
ફૂંધપાક	પંખી	અવજંતુ	હાલરકું	

પહેલી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” અઢી આના.

પહેલા ઘોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” ૧૫૫ આના.

બ્રિટિશ ત્રિવેદિવાચનમાળા પુસ્તક છૂટક

૩૩૩ પહેલાથી સાતમા સુધીના અર્થ તૈયાર છે.

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. કૃત

બાળવર્ગની નોટ બે આના

પહેલીના અર્થ અઢી આના જેમાં:—અર્થ, કવિતાની સમજુતી, પાઠનો સાર, અધરા શબ્દો, જોડાક્ષર, ડબ્બેસની ફિલ વગેરે.

બીજીના અર્થ ચાર આના જેમાં:—અર્થ, કવિતાની સમજુતી, પાઠના સવાલ, પાઠનો સાર, જૂગોળ, પાઠવાર અધરા શબ્દો, જોડાક્ષર, ડબ્બેસની ફિલ વગેરે.

ત્રીજીના અર્થ પાંચ આના જેમાં:—અર્થ, કવિતાની સમજુતી, પાઠના સવાલ, પાઠનો સાર, જૂગોળના સવાલ, પાઠવાર અધરા શબ્દો, જોડાક્ષર, કડાંની ફિલ વગેરે.

ચોથીના અર્થ સાડા સાત આના જેમાં:—અર્થ, કવિતાની સમજુતી, તમામ પાઠના સવાલ તથા સાર, અધરા શબ્દો, જોડાક્ષર, મુંબઈ છલાકાની બૂનળ, ફિલ વગેરે.

પાંચમીના અર્થ આઠ આના જેમાં:—અર્થ, કવિતાની સમજુતી, વ્યુત્પત્તિ, પાઠના સવાલ, પાઠનો સાર, અપૂર્ણકના નિયમો, બ્રિટિશ હિંદના રાજકીય ભાગ વગેરે.

છઠ્ઠીના અર્થ નવ આના જેમાં:—શબ્દાર્થ વ્યુત્પત્તિ પ્રમાણે અને ૩૬ બન્ને રીતે, કવિતાનો અન્વય, કવિતાની સમજુતી, પાઠના સવાલ, પાઠનો સાર વગેરે.

સાતમીના અર્થ દસ આના જેમાં:—શબ્દાર્થ વ્યુત્પત્તિ પ્રમાણે અને ૩૬ બન્ને રીતે, કવિતાનું વિવરણ—સ્ફુરીકરણ, પાઠના સવાલ, કવિતામાં આવેલા ભક્તોની ઝાળખાણ વગેરે.

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૧ જાના અર્થ ૪ આના

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૨ જાના „ ૫ આના

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૩ જાના „ ૭ આના

ત્રિવેદિ વાચનમાળા સાતે પુસ્તકોના અર્થો તૈયાર છે.

છગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત પુસ્તકો.

“ ડિક્ટેશન શિક્ષકમાં ” માં શું શું છે ???

૧) પાઠવાર અથવા જખંદો. ૨) જોડણીના એકજ સ્વરખા નિયમવાળા શખંદો. ૩) કઠિન મળતા શખંદોની તારવણી.

૪) જોડાક્ષર. ૫) મળતા જોડાક્ષર ૬) પરીક્ષાના

ડિક્ટેશનમાં આવનાર શખંદો.

“ ડિક્ટેશન શિક્ષક ”

બાળપોથીનો	૦-૨-૦	ત્રીજીનો	૦-૩-૦
પહેલીનો	૦-૨-૬	ચોથીનો	૦-૪-૦
ખીજીનો	૦-૩-૦	પાંચમીનો	૦-૪-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૧ લા નો ૦-૩-૦

વિવેદિ વાચનમાળા „ ૧ લા નો ૦-૨-૦

“ મુખગણિત શિક્ષક ”

બાળવર્ગનો	૦-૧-૬	ત્રીજી ધોરણનો	૦-૨-૬
પહેલા ધોરણનો	૦-૧-૬	ચોથા ધોરણનો	૦-૪-૦
ખીજી ધોરણનો	૦-૨-૦	પાંચમા ધોરણનો	૦-૪-૦

“ પ્રશ્નોત્તરમાળા ”

જીજ્ઞાસુની સા. બૂગોળની ૦-૩-૦ | મુખ ઈ. બૂગોળની ૦-૪-૬

હિંદુસ્તાનની સામાન્ય બૂગોળની ૦-૪-૦

મુદ્રણ કૃત નવી પહેલીના અર્થ બે આના

ખીજી ધોરણ માટે “ અંકગણિતનાં મનોચલ ” પાંચ આના

સુરત શહેરનો “ બૂગોળ શિક્ષક ” ૦-૩-૦

સુરત જિલ્લાનો ૦-૩-૦

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“ મુખગણિત શિક્ષક ” વગેરેના કર્તા.

શાહપોર—સુરત.

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કોં કૃત.

બ્રિટિશ ટ્રિવેલિવાચનમાળાના અર્થો.

પુસ્તક ૧ જાના	૦-૪-૦	પુસ્તક ૫ માના	૦-૮
પુસ્તક ૨ જાના	૦-૫-૦	પુસ્તક ૬ કુના	૦-૬
પુસ્તક ૩ જાના	૦-૬-૦	પુસ્તક ૭ માના	૦ ૧૦
પુસ્તક ૪ થાના	૦-૭-૦		

વર્નાક્યુલર ટેકેસ્ટ બુકોના અર્થો.

બાળવર્ગની નોટ બે આના		છટ્ટીના અર્થ	૦-૬
બીજીના અર્થ	૦-૪-૦	સાતમીના	૦-૧૦
ત્રીજીના	૦-૫-૦	કન્યા ૧લીના	૦-૪-૦
ચોથીના	૦-૭-૬	કન્યા ૨જીના	૦-૫-૦
પાંચમીના	૦-૮-૦	કન્યા ૩જીના	૦-૬-૦

“ ડિક્ટેશન શિક્ષક ”

બાળપોથીનો	૦-૨-૦	ત્રીજીનો	૦-૩-
પહેલીનો	૦-૨-૬	ચોથીનો	૦-૪-
બીજીનો	૦-૩-૦	પાંચમીનો	૦-૪-

કરેક ધોરણના “ સુખ પ્રચિત ગ્રંથક ” તૈયાર છે

ગુજરાતીના શાં ભૂગે માળા ૩ મા

મુંબઈ હવાશાની ભૂગેળ ૪ મા

બીજા ધોરણ માટે અંગ્રેજી ૧ મા પાંચ મા

મુરત મિલનો ભૂગેળ ૨ મા

છગનલાલ મેલીરામ શાહ શાક પિર-મુ

